

**การบริหารการจัดการศึกษาภาษาบาลี:
ศึกษากรณีสำนักเรียนวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร
MANAGEMENT OF PALI STUDIES: A CASE STUDY OF SCHOOL OF WAT
PHRACHETUPHON VIMOLMANGKLARARM RAJWARAMAHAVIHARN**

พระมหาสมหัง วิฑิตสัวโร (บุญสา)

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สำหรับนักบริหาร

มหาวิทยาลัยศรีปทุมวิทยาการพญาไท

E-mail : thita17@windowslive.com

อาจารย์ที่ปรึกษา ดร.หรรณ ชูเพ็ญ

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์เรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารการจัดการศึกษาภาษาบาลีสถาบันสำนักเรียนวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และเพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระภิกษุและสามเณรต่อการบริหารจัดการศึกษาดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ พระภิกษุ – สามเณร ที่เป็นกลุ่มตัวแทนภายในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร จำนวน 120 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามแบบประเมินค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-test F-test

(one-way ANOVA)

ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสถาบันสำนักเรียนวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร สรุปได้ว่า ความคิดเห็นของสถานภาพส่วนบุคคล อายุ ระยะเวลาอุปสมบท และประสบการณ์การสอนบาลี มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ยกเว้นการอยู่ภายใต้การปกครองของคณะ ระดับการศึกษาทางโลก การศึกษาแผนกนักธรรม และการศึกษาแผนกเปรียญธรรม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

แต่ระหว่างปัจจัยการบริหารจัดการ การวางแผน การจัดการองค์กร การจัดสรรบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และงบประมาณ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร (วัดโพธิ์ ท่าเตียน) (คณาจารย์ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดพระเชตุพน 2549:17-21) สร้างมาตั้งแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ตั้งอยู่ที่ปากแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก ตำบลบางกอก เมืองธนบุรี ปัจจุบันมีเนื้อที่ 50 ไร่ 38 ตารางวา แบ่งเป็น 2 เขต ได้แก่ เขตพุทธาวาส และเขตสังฆาวาส ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของพระบรมมหาราชวัง ทิศเหนือจดถนนท้ายวัง ทิศตะวันออกจดถนนสนามไชย ทิศใต้จดถนนเสวยสุการ ทิศตะวันตกจดถนนมหาธาตุ

พระธรรมปัญญาบดี เจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ (ระเบียบวัดพระเชตุพนฯ 2545:คำปรารภ) ได้กล่าวไว้ว่า การทำนุบำรุงรักษาพระอารามนี้ แต่โบราณกาลสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชพระมหากษัตริย์ทรงให้การอุปถัมภ์ค้ำจุนช่วยเหลือ แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตย ทางรัฐบาลมีภาระมากไม่อาจดูแลรับผิดชอบได้ ทางวัดจึงต้องดูแลรับผิดชอบรับภาระอันหนัก ทั้งในด้านการบริหารจัดการ และงบประมาณค่าใช้จ่ายในการบูรณปฏิสังขรณ์ ค่าน้ำประปา ค่าไฟฟ้า ตลอดจนค่าจ้างแรงงานในการดูแลรักษาความสะอาด ซึ่งในแต่ละปีต้องใช้เงินจำนวนมาก

การบริหารงานวัดพระเชตุพนฯ ตั้งแต่อดีตมานั้นผู้ที่มีบทบาทหลักคือเจ้าอาวาสเป็นอธิบดีสงฆ์ มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานวัด แต่ในปัจจุบันการบริหารวัดพระเชตุพนฯ ได้ดำเนินการบริหารงานภายใต้ระเบียบวัดพระเชตุพนฯ ว่าด้วยการบริหารวัดพระเชตุพนฯ พ.ศ. 2545 ได้มีการแบ่งบทบาทและกระจายอำนาจในการบริหารงานวัดออกเป็น 5 ฝ่ายงาน ได้แก่

1. ฝ่ายงานกลาง
2. ฝ่ายปกครอง
3. ฝ่ายศาสนศึกษาและศึกษาสงเคราะห์
4. ฝ่ายเผยแผ่
5. ฝ่ายสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์

สำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีสถานักเรียนวัดพระเชตุพนฯ สังกัดอยู่ในฝ่ายศาสนศึกษาและศึกษาสงเคราะห์ การศึกษาภาษาบาลีสถานักเรียนวัดพระเชตุพนฯ ได้จัดตั้งเป็นสถานักเรียนขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2453 โดยสมเด็จพระวันรัต (เดือน ดิสฺสทตฺโต ป.ธ.9) (หอสมุดสมเด็จพระว.ศ. ต. 2545:34) เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลีในวัดพระเชตุพนฯ โดยเฉพาะแผนกบาลีจะเน้นไปที่การศึกษาภาษามคธหรือภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาหลักในการจารึกลงในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เช่น พระไตรปิฎก รวมทั้งอรรถกถา และฎีกาเป็นต้น เมื่อมีการจารึกภาษาบาลีลงในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์สามเณร หรือพุทธศาสนิกชนจึง

ต้องเรียนเป็นภาษาบาลี เพื่อให้เข้าใจและแปลคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้ หลักสูตรที่ใช้เรียนมีเนื้อหาที่มีมาตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้า โดยนำเอาพระไตรปิฎกและหลักธรรมต่าง ๆ มาย่อแล้วเรียนเพื่อรักษาพระพุทธศาสนาเรียกกันว่า เรียนพระพุทธพจน์ เหตุที่พระพุทธศาสดาคำรงคงอยู่ และสืบต่อมาได้ทุกวันนี้โดยไม่สูญหายหรือผิดเพี้ยนไป ก็เพราะได้อาศัยการศึกษาเล่าเรียนแบบนี้ ผู้ที่มีบทบาทในการเรียนรู้ภาษาบาลี และเผยแพร่หลักคำสอนในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาได้มากที่สุดคือ พระภิกษุ และสามเณร เป็นผู้ทำหน้าที่เผยแพร่พระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่

การศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียนวัดพระเชตุพนฯ ในทุกวันนี้ได้อยู่ภายใต้การดูแลของพระธรรมปิฎกญาบดีเจ้าอาวาสวัดพระเชตุพนฯ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ได้ปรับบทบาทการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีภายในสำนักเรียนวัดพระเชตุพนฯ ให้เป็นระบบ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี สำนักเรียนวัดพระเชตุพนฯ มีแบบแผนมากยิ่งขึ้น ทันท่วงทีต่อกระแสสังคมโลกที่ได้เปลี่ยนแปลงไปมาก

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้ศึกษาค้นคว้าประสงค์จะศึกษาถึงการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลี ศึกษากรณีสำนักเรียนวัดพระเชตุพนฯ เพื่อเป็นการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขการบริหารจัดการการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียนวัดพระเชตุพนฯ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการการศึกษาภาษาบาลี สำนักเรียนวัดพระเชตุพนฯ
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียนวัดพระเชตุพนฯ

ขอบเขตในการวิจัย

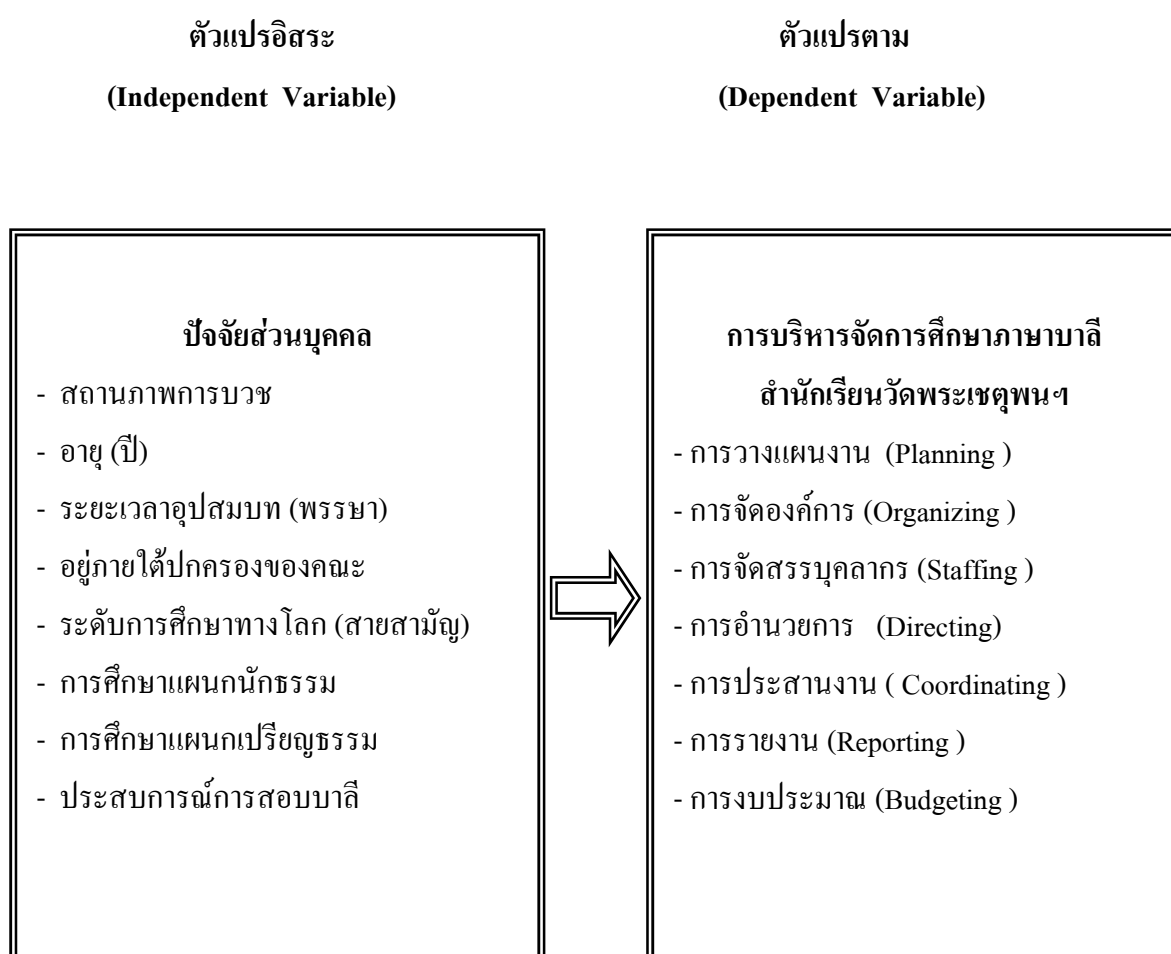
การศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการจัดการศึกษาภาษาบาลี : ศึกษากรณี สำนักเรียนวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ ดังนี้

1.3.1. ด้านเนื้อหาสาระ เพื่อทราบถึงแนวความคิดเห็นต่อการบริหารการจัดการศึกษาภาษาบาลี สำนักเรียนวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร โดยใช้ทฤษฎี (POSDCORB) ของ Luther Gulick เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการศึกษา ผู้วิจัยเลือกศึกษาในประเด็นดังต่อไปนี้ คือ การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดสรรบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) การงบประมาณ (Budgeting)

1.3.2. ด้านกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดทำการศึกษาความคิดเห็นของพระภิกษุ – สามเณรซึ่งเป็นกลุ่มตัวแทนภายในวัดพระเชตุพน ฯ จำนวน 120 รูป

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

กรอบแนวความคิดในการวิจัยเรื่อง การบริหารการจัดการศึกษาภาษาบาลี:ศึกษากรณี สำนักเรียนวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถกำหนดตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการศึกษาวิจัยพอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

กนกพร จรินทร์รัตนกร (2540:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการบริหารการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการดังนี้

1. ตัดสินใจสั่งการ มีการรวบรวมข้อมูลด้านงานบุคคล ยึดหลักความมีเหตุผลของสถานการณ์ในการตัดสินใจอาศัยขอบเขตทางกฎหมายและข้อบังคับด้านการศึกษา และแผนงานโครงการที่จัดทำไว้ล่วงหน้ามีคณะกรรมการช่วยในการตัดสินใจ เรื่องที่ตัดสินใจได้ดี คือ เรื่องที่ผู้บังคับบัญชาสั่งการมา

2. การวางแผน จัดทำแผนโดยมีการสำรวจข้อมูล กำหนดวัตถุประสงค์ด้วยการพิจารณาให้สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน จัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการวางแผน จัดทำแผนปฏิบัติประจำปีมากที่สุด การดำเนินการตามแผนมีการจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน การประเมินผลให้ผู้ปฏิบัติรายงานผล

3. การจัดองค์การ ได้จัดทำโครงสร้างการบริหารงานที่แสดงสายการบังคับบัญชา โดยกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษร มอบหมายงานตามความถนัดและความสามารถของบุคลากรกำหนดคณะกรรมการที่ปรึกษาไว้ประจำฝ่ายต่าง ๆ

4. การติดต่อสื่อสารให้การประชุม ภาษาที่ใช้คำนึงถึงระดับความรู้ของผู้รับสาร ใช้การติดต่อสื่อสารด้วยวาจาในงานเร่งด่วนด้วยการเขียน เมื่อมีผู้เกี่ยวข้องหลายคนผู้ร่วมงานสามารถขอพบผู้บริหารเป็นการส่วนตัว

5. การใช้อิทธิพลหรือการจูงใจ ใช้เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานภูมิใจในงานและเพื่อความสำเร็จของงาน กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของงานชัดเจน

6. การประสานงาน ได้จัดทำแผนภูมิที่แสดงสายการบังคับบัญชา ประชุมชี้แจงงานที่ปฏิบัติแก่ผู้เกี่ยวข้อง เชิญวิทยากรให้การอบรมแก่ผู้ทำหน้าที่ประสานงานมีการจัดทัศนศึกษานอกสถานที่

7. การประเมินผล ได้กำหนดวัตถุประสงค์ด้วยการกำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรวิเคราะห์ผลการประเมินเพื่อนำผลไปปรับปรุงการทำงาน เครื่องมือที่ใช้คือการสังเกตและผู้ปฏิบัติงาน มีส่วนร่วมในการประเมินผล

สโรช รัตนมาศ และ คณะ (2540:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการบริหารจัดการศึกษาของผู้จัดการ / ครูใหญ่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษาของจังหวัดน่าน พบว่า

1. การบริหารด้านบุคลากรของผู้จัดการ/ ครูใหญ่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ปรากฏว่า ทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา มีผลการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง ทั้ง 3 แผนก

2. การบริหารงานด้านการเงินของผู้จัดการ/ครูใหญ่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา มีผลการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง

3. การศึกษาทางด้านบริหารและจัดการของผู้บริหารของผู้จัดการ / ครูใหญ่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษามีผลการบริหารอยู่ในระดับมาก

4. เปรียบเทียบการบริหารงานด้านบุคลากรของผู้จัดการ / ครูใหญ่ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้ง 3 แผนก พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และแผนกที่แตกต่างกัน คือ แผนกธรรมกับแผนกสามัญศึกษา และแผนกธรรมกับแผนกบาลี ส่วนแผนกบาลีกับแผนกสามัญศึกษาไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. เปรียบเทียบการบริหารงาน ด้านการเงินของผู้จัดการ / ครูใหญ่ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั้ง 3 แผนก พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. เปรียบเทียบการบริหารงาน ด้านวัสดุอุปกรณ์ของผู้จัดการ / ครูใหญ่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั้ง 3 แผนก พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญระดับ .05 และแผนกที่แตกต่างกัน คือ แผนกธรรมกับแผนกสามัญศึกษา นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

7. เปรียบเทียบการบริหารงานด้านวัสดุอุปกรณ์ของผู้จัดการ / ครูใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั้ง 3 แผนก พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และแผนกที่แตกต่างกันคือ แผนกธรรมกับแผนกสามัญศึกษา นอกนั้นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พระราชวชิรดิถ (2543:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตการปกครองสงฆ์ภาค 4 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานในกระบวนการบริหารบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกัน ผู้บริหารและครูสอนที่มีอายุพรรษาและวุฒิการศึกษาศาสนาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกัน ส่วนผู้บริหารและครูสอนที่มีประสบการณ์ อายุจริงและวุฒิการศึกษาสามัญศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัญหาการบริหารงานบุคคล ได้แก่ ระบบการคัดเลือกบุคคลขาดความชัดเจน บุคลากรขาดขวัญและกำลังใจและโรงเรียนมีงบประมาณน้อย ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีหน่วยงานเฉพาะดำเนินงานบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารการจัดการศึกษาภาษาบาลี: ศึกษากรณีสำนักเรียนวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีวิธีการเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การประมวลผลและวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ที่มุ่งศึกษาถึงความเห็นที่มีต่อการบริหารการจัดการศึกษาภาษาบาลี : ศึกษากรณีสำนักเรียนวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระภิกษุและสามเณรภายในวัดพระเชตุพนฯ

2. การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ได้ดำเนินการศึกษาโดยทำการรวบรวมเอาวรรณกรรมที่มีความสำคัญและเอกสารงานทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง จากตำรา บทความวิทยานิพนธ์ และเอกสารประกอบการศึกษาต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล และทั้งได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาสร้างแบบสอบถามขึ้นเองในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้เจาะจงพระภิกษุและสามเณรซึ่งเป็นตัวแทนภายในวัดพระเชตุพนฯ จำนวน 120 รูป เพื่อให้ทำการตอบแบบสอบถามทุกตอน จากแบบสอบถามที่สมบูรณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสร้างขึ้นจากการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยรายละเอียดในแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบรายการตรวจสอบ (Check list) เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ สถานภาพส่วนบุคคล อายุ (ปี) ระยะเวลาอุปสมบท (พรรษา) อยู่ภายใต้การปกครองของคณะ ระดับการศึกษาทางโลก (สายสามัญ) การศึกษาแผนกนักธรรม การศึกษาแผนกเปรียญธรรม ประสบการณ์การสอนบาลี คำถามที่ใช้เป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารการจัดการศึกษาภาษาบาลี ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดสรรบุคลากร การอำนวยความสะดวก การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณ

โดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale มาใช้ โดยแบ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ระดับผู้บริหารการจัดการศึกษาภาษาบาลี สำนักเรียนวัดพระเชตุพนฯ มีการบันทึกเสียงอัดเทปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และก็ทำการแปรผลจากบทสัมภาษณ์นั้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม โดยการนำแบบสอบถามไปแจกจ่ายให้แก่พระภิกษุ และสามเณร จำนวน 120 รูป ซึ่งเป็นกลุ่มตัวแทนภายในวัดพระเชตุพนฯ จำนวน 120 ชุด แล้วติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำไปลงรหัส โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วจะเปลี่ยนเป็นตัวเลขและนำไปบันทึกข้อมูล และประมวลผลโดยใช้โปรแกรม SPSS
2. ความคิดเห็นของพระภิกษุและสามเณรที่มีต่อการบริหารการจัดการศึกษาภาษาบาลี สำนักเรียนวัดพระเชตุพนฯ เป็นการอธิบายถึงระบบการบริหารการจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียนวัดพระเชตุพนฯ

การนำเสนอผลการวิจัย

ผู้ศึกษาได้ทำการเลือกใช้สถิติ เพื่อนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เพื่อทำการประเมินผล

3.5.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ตารางแจกแจงความถี่ เป็นค่าจำนวน และค่าร้อยละในการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยพื้นฐานของประชากรที่ใช้ในการวิจัย ใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิเคราะห์และวัดระดับความคิดเห็นต่อการบริหารการจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียนวัดพระเชตุพนฯ

3.5.2 ใช้สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อใช้ทดสอบสมมติฐานความแตกต่าง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ค่าสถิติ T-test F-test (one-way ANOVA) กับสมมติฐานที่ 1-15

สรุปผลการศึกษา

การสรุปผลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะสรุปผลตามผลการวิเคราะห์ที่ได้แบ่งการนำเสนอเป็น 4 ข้อ ดังนี้

1. ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นพระภิกษุมากกว่าสามเณร มีอายุ 21–29 ปี ระยะเวลาอุปสมบท 1–10 พรรษา อยู่ใต้การปกครองของคณะเหนือ ระยะเวลาจำพรรษา 1–10 ปี ระดับการศึกษาทางโลก (สายสามัญ) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การศึกษาแผนกนักธรรมเอก การศึกษาแผนกเปรียญธรรมประโยค 7–9 ประสบการณ์การสอบบาลี 1-3 ปี

2. วิเคราะห์ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียนวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร ในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อแยกเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยในด้านการจัดสรรบุคลากรมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านงบประมาณ ด้านการวางแผน ด้านการรายงาน ด้านการสั่งการ ด้านการจัดการองค์การ ตามลำดับ ส่วนด้านการประสานงาน อยู่ในระดับไม่แน่ใจ

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียนวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร ระหว่างสถานภาพส่วนบุคคล ผลการทดสอบสมมติฐานแยกตามสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้ ดังนี้

3.1 ด้านสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า สถานภาพส่วนบุคคล ที่แตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน แตกต่างกัน โดยที่สามเณร เห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน มากกว่า พระภิกษุ

3.2 ด้านอายุ พบว่า อายุที่แตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน แตกต่างกัน โดยที่ อายุระหว่าง 12-20 ปี, 21 – 29 ปี, 30 – 39 ปี และ 50 ปีขึ้นไป เห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน มากกว่ากลุ่มที่มีอายุระหว่าง 40 – 49

3.3 ด้านระยะเวลาอุปสมบท พบว่า ระยะเวลาอุปสมบท ที่แตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน แตกต่างกัน โดยที่ ระยะเวลาอุปสมบท 1-10 พรรษา เห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน มากกว่ากลุ่มที่ระยะเวลาอุปสมบท 11 – 20 พรรษา และมากกว่า 20 พรรษา

3.4 ด้านอยู่ภายใต้การปกครองของคณะ พบว่า การอยู่ภายใต้การปกครองของคณะ ที่แตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน ไม่แตกต่างกัน

3.5 ด้านระดับการศึกษาทางโลก พบว่า ระดับการศึกษาทางโลก ที่แตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน ไม่แตกต่างกัน

3.6 ด้านการศึกษาแผนกนักธรรม พบว่า การศึกษาแผนกนักธรรม ที่แตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน ไม่แตกต่างกัน

3.7 ด้านการศึกษาแผนกเปรียญธรรม พบว่า การศึกษาแผนกเปรียญธรรม ที่แตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน ไม่แตกต่างกัน

3.8 ด้านประสบการณ์การสอนบาลี พบว่า ประสบการณ์สอนการสอบบาลี ที่แตกต่างกัน ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน แตกต่างกัน โดยที่ กลุ่มที่ ประสบการณ์การสอนบาลี 1-3 ปี เห็นด้วยกับการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน มากกว่า กลุ่มที่ ประสบการณ์การสอนบาลี 4-6 ปี, 7-9 ปี และ 10 ปีขึ้นไป

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร ระหว่างระดับปัจจัยการบริหารจัดการ ผลการทดสอบสมมติฐานแยกตามระดับปัจจัยการบริหารจัดการได้ ดังนี้

4.1 ด้านการวางแผน พบว่า การวางแผน ที่แตกต่างกันจะส่งผลกับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน แตกต่างกัน

4.2 ด้านการจัดการองค์การ พบว่า การจัดการองค์การ ที่แตกต่างกันจะส่งผลกับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน แตกต่างกัน

4.3 ด้านการจัดสรรบุคลากร พบว่า การจัดสรรบุคลากร ที่แตกต่างกันจะส่งผลกับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน แตกต่างกัน

4.4 ด้านการสั่งการ พบว่า การสั่งการ ที่แตกต่างกันจะส่งผลกับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน แตกต่างกัน

4.5 ด้านการประสานงาน พบว่า การประสานงาน ที่แตกต่างกันจะส่งผลกับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน แตกต่างกัน

4.6 ด้านการรายงาน พบว่า การรายงาน ที่แตกต่างกันจะส่งผลกับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน แตกต่างกัน

4.7 ด้านงบประมาณ พบว่า งบประมาณ ที่แตกต่างกันจะส่งผลกับความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลีสำนักเรียน แตกต่างกัน

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษามีประเด็นอภิปรายดังนี้

ประเด็นที่ 1 หลักการบริหารจัดการการศึกษาภาษาบาลีสถาบันนักเรียนฯ เมื่อพิจารณาตาม ทฤษฎีของ POSDCORB ของ Luther Gulick ในภาพรวมทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดการองค์การ ด้านการจัดสรรบุคลากร ด้านการสั่งการ ด้านการประสานงาน ด้านการ รายงาน และ ด้านงบประมาณ มีค่าเฉลี่ยอยู่เพียงระดับเห็นด้วยเท่านั้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 จาก 5 ระดับ สอดคล้องกับการศึกษาของ พระราชวชิรดิถ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตการปกครองสงฆ์ ภาค 4 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูสอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับการปฏิบัติงานใน กระบวนการบริหารบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการศึกษานี้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ระดับความคิดเห็นในแต่ละด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยเหมือนกัน ยกเว้นด้านการ ประสานงานมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ดังนั้นการปรับปรุงการ บริหารจัดการควรปรับปรุงทุกด้านและเริ่มที่ ด้านการประสานงาน การจัดการองค์การ การสั่งการ การรายงาน การวางแผน งบประมาณ และด้านการจัดสรรบุคลากร ซึ่งจะต้องมีการปรับปรุงใน ประเด็นย่อยของแต่ละด้าน ดังนี้

ด้านการประสานงาน ทั้งภายในภายนอกของนักเรียนถือว่าประสิทธิภาพยังต้องพัฒนา เพราะบุคลากรผู้ทำหน้าที่การประสานงานต่างก็มีหน้าที่อื่นที่จะต้องบริหารจัดการ ต้องปรับปรุง ดังนั้นนักเรียนควรปรับปรุงเรื่องการประสานงานทั้งภายในและภายนอกองค์การให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้านการจัดการองค์การ ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย แต่ค่าเฉลี่ย มีค่าต่ำ กว่า 4.00 จาก 5 ระดับ ทุกประเด็น การจัดการองค์การของนักเรียนเหมาะสม เช่น การจัดครูสอน ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมตามกฎระเบียบที่ได้วางไว้ และนักเรียนฯควรพัฒนาในเรื่อง ความเหมาะสมในการจัดบุคลากรเข้าดำรงตำแหน่งการบริหาร เน้นที่การแต่งตั้งบุคลากรโดยใช้ ระบบความรู้ความสามารถเป็นสำคัญ และการจัดโครงสร้างการบริหารการเรียนควรให้มีความ ชัดเจน

ด้านการสั่งการ ลักษณะความคิดเห็นคล้ายๆ กับด้านการจัดการองค์การนั้น คือ ค่าเฉลี่ย ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย แต่ค่าเฉลี่ย มีค่าต่ำกว่า 4.00 จาก 5 ระดับ ทุกประเด็น ใน ปัจจุบันเจ้าสำนักเรียนก็ได้มอบอำนาจการตัดสินใจให้ผู้ช่วยเจ้าสำนักเรียน และอาจารย์ใหญ่เป็นผู้ ตัดสินใจ แต่ปัญหาคือ การประชุมปรึกษาหารือน้อยเกินไปทำให้เกิดความล่าช้า ดังนั้นนักเรียนฯ ต้องปรับปรุงความสามารถผู้บริหารให้มีความสามารถโน้มน้าวจิตใจผู้อื่นให้ปฏิบัติงาน สามารถ

แก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย รับผิดชอบต่อความคิดเห็นของบุคลากรภายใน
สำนักเรียน และเป็นผู้มีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการทำงานให้สำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของ
กนกพร จรินทร์รัตนกร (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการบริหารการศึกษาของ
ผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพฯ พบว่า หลักการสั่งการของผู้บริหาร
โรงเรียนส่วนใหญ่ มีการรวบรวมข้อมูลด้านงานบุคคล ชีวประวัติความมีเหตุผลของสถานการณ์ใน
การตัดสินใจอาศัยขอบเขตทางกฎหมายและข้อบังคับด้านการศึกษา และแผนงานโครงการที่จัดทำ
ไว้ล่วงหน้ามีคณะกรรมการช่วยในการตัดสินใจ ผลการศึกษานี้ น่าจะนำมาใช้ปรับปรุงระบบการสั่ง
การของสำนักเรียนฯ ได้

ด้านการรายงาน เช่นเดียวกับด้านอื่นๆ ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย แต่
ค่าเฉลี่ย มีค่าต่ำกว่า 4.00 จาก 5 ระดับ ทุกประเด็น ไม่เป็นรูปธรรมเพียงพอแต่พุดแจ้งให้ทราบพร้อม
เอกสารประกอบเล็กน้อย ไม่มีการสรุปตั้งแต่ต้นปีจนจบปีการศึกษา ดังนั้น สำนักเรียนฯ ต้อง
ปรับปรุง การประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงการบริหารภายใน มีการรายงานผลการเรียนการสอนทุกๆ
สิ้นปี ซึ่งรายงานผลที่ดี มีส่วนช่วยปรับปรุงงานให้ดียิ่งขึ้น ช่วยให้ผู้บังคับบัญชาตัดสินใจถูกต้องทัน
เหตุการณ์

ด้านการวางแผน ผู้บริหารสำนักเรียนฯ ต้องปรับปรุงการวางแผนต่อการเรียนการสอนให้
มีประสิทธิภาพ ทำความเข้าใจกับคนในองค์กรความเข้าใจจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติภารกิจของ
สำนักเรียนฯ ซึ่งการวางแผนจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สำนักเรียนประสบความสำเร็จในการศึกษา มี
การประชุมปรึกษามอบหมายให้ครูผู้สอนแต่ละชั้นเรียนมีการวางแผนอย่างจริงจังในกรอบที่
กำหนดด้วยกันเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่สูงขึ้นสอดคล้องกับการศึกษาของ กนกพร จรินทร์
รัตนกร (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการบริหารการศึกษาของผู้บริหาร โรงเรียน
มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร พบว่า หลักการวางแผนผู้บริหาร โรงเรียน
ส่วนใหญ่ดำเนินการวางแผนโดยมีการสำรวจข้อมูล กำหนดวัตถุประสงค์ด้วยการพิจารณาให้
สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน จัดตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบการวางแผน และการ
ประเมินผลให้ผู้ปฏิบัติรายงานผล

ด้านงบประมาณ ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย แต่ค่าเฉลี่ย มีค่าต่ำกว่า
4.00 จาก 5 ระดับ มีอยู่ 3 ประเด็น ได้แก่ สำนักเรียนมีการควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินอย่างรอบคอบ
รัดกุม การจัดทำงบประมาณได้ดำเนินการไปตามแผนที่ได้จัดไว้ และสำนักเรียนฯ มีการจัดทำ
งบประมาณทั้งระยะสั้นและระยะยาว และจากการศึกษาสภาพที่เป็นจริงจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้อง การจัดทำงบประมาณทั้งระยะสั้นและระยะยาวมีการประชุมหารือกันน้อยเกินไป และไม่มี
การทำบัญชีสรุปรายจ่ายในแต่ละปีการศึกษาและบันทึกเป็นสถิติเก็บไว้ เพื่อศึกษาในปีต่อไป ดังนั้น

สำนักเรียนฯ ควรมีการดำเนินการปรับปรุงให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีขึ้น ผลการศึกษาคล้ายๆ กับการศึกษาของ **สโรช รัตนมาศ และ คณะ (2540 : บทคัดย่อ)** ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการบริหารจัดการศึกษาของผู้จัดการ / ครูใหญ่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษาของจังหวัดน่าน พบว่า การบริหารงานด้านการเงินของผู้จัดการ/ครูใหญ่ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม ทั้งแผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา มีผลการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง อาจจะเป็นเพราะเป็นหน่วยงานประเภทเดียวกัน

ด้านการจัดสรรบุคลากร ค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วย จากการศึกษายังพบว่า การบริหารด้านนี้ของสำนักเรียนยังเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดใน 7 ด้าน แต่ค่าเฉลี่ยยังต่ำกว่า 4 การปรับปรุงให้มีการบริหารจัดการด้านนี้ให้ดีขึ้น ควรปรับปรุงการจัดสรรบุคลากรได้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถในตำแหน่งต่างๆ สำนักเรียนฯ มีการคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในภาษาบาลีที่สำคัญควรเน้นการรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงาน

ประเด็นที่ 2 ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสำนักเรียนฯ แตกต่างกันทางสถิติ ระหว่าง สถานภาพส่วนบุคคล อายุ ระยะเวลาอุปสมบท (พรรษา) ประสบการณ์การสอบบาลี เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า สามเณรมีความคิดเห็นที่ดีต่อการบริหารจัดการสูงกว่าพระภิกษุ พระภิกษุและสามเณรที่มีอายุน้อยมีความคิดเห็นที่ดีต่อการบริหารจัดการสูงกว่ากลุ่มที่มีอายุมาก พระภิกษุและสามเณรที่มีระยะเวลาอุปสมบทน้อยมีความคิดเห็นที่ดีต่อการบริหารจัดการสูงกว่ากลุ่มที่มีระยะเวลาอุปสมบทมาก และพระภิกษุและสามเณรที่มีประสบการณ์การสอบบาลีน้อยมีความคิดเห็นที่ดีต่อการบริหารจัดการสูงกว่ากลุ่มที่มีประสบการณ์การสอบภาษาบาลีมาก อาจจะเป็นเพราะพระภิกษุมีอายุ ระยะเวลาอุปสมบท ประสบการณ์การสอนมากๆ ทำให้เข้าใจระบบการบริหารจัดการระบบการบริหารจัดการมากขึ้น ทำให้มีความคิดในการที่จะปรับปรุงการบริหารจัดการในสำนักเรียนฯ มากขึ้น ส่วนความแตกต่างระหว่างการปกครองระดับการศึกษาทางโลก ระดับการศึกษาแผนกนักธรรม และระดับการศึกษาแผนกเปรียญธรรม สอดคล้องกับการศึกษาของ **พระราชวชิรดิถ (2543 : บทคัดย่อ)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม เขตการปกครองสงฆ์ภาค 4 ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลไม่แตกต่างกัน ระหว่าง อายุ พรรษา และวุฒิการศึกษาศาสนศึกษา แต่ขัดแย้งกันในเรื่อง ประสบการณ์ และวุฒิการศึกษาสามัญศึกษา ซึ่งอาจเป็นผลมาจากความแตกต่างในด้านเขตการปกครอง และระยะเวลาในการทำวิจัยและรูปแบบการบริหารจัดการที่นำมาเป็นตัววัดที่แตกต่างกัน

ประเด็นที่ 3 ผลจากการศึกษา ความแตกต่างระหว่าง การวางแผนงาน ด้านการจัดการองค์การ ด้านการจัดสรรบุคลากร ด้านการสั่งการ ด้านการประสานงาน ด้านการรายงาน และ

ด้านงบประมาณ พบว่า ความแตกต่างระหว่างระดับความคิดเห็นที่ต่างกันในด้านย่อยเหล่านี้ทุกด้าน มีผลทำให้เกิดความแตกต่างทางสถิติระหว่างการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลี สำนักเรียน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร ซึ่งน่าจะเป็นผลมาจากกลุ่มพระภิกษุและสามเณรที่เห็นด้วยในค่ายย่อยๆ ย่อมจะเห็นด้วยหรือยอมรับในภาพรวมด้วย จึงทำให้เกิดความแตกต่างกันหรืออาจจะกล่าวได้ว่าความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการในส่วนย่อยมีความสัมพันธ์กับส่วนใหญ่ด้วย ดังนั้นการปรับปรุงในส่วนย่อยของการบริหารจัดการย่อมจะสะท้อนถึงการบริหารจัดการในส่วนรวมอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ควรมีการปรับปรุงการบริหารจัดการสำนักเรียนทุกๆ ด้าน โดยการนำระบบการบริหารจัดการของโรงเรียนอื่นๆ มาปรับใช้
2. ควรนำผลการวิจัยนี้ไปวิเคราะห์เพื่อกำหนดนโยบาย และวางแผนเตรียมความพร้อมล่วงหน้าในการบริหาร การทำกิจกรรมและดำเนินโครงการตามหลักทฤษฎีองค์การ POSCORB เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นต่อไป
3. ควรนำระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ใช้ในการปรับปรุงและตรวจประเมินผลการบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการวิจัยเพื่อติดตามผลการบริหารจัดการการศึกษาภาษาบาลีหลังจากมีการปรับปรุง พัฒนางาน อาจจะแยกวิจัยในเชิงลึกแต่ละรายด้านในรูปแบบของการประเมินคุณภาพการบริหารจัดการ หรืออาจทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบการบริหารจัดการในแต่ละปีก็ได้
2. ควรทำการวิจัยเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการบริหารจัดการศึกษาภาษาบาลี สำนักเรียน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร เพื่อสามารถประเมินผลการบริหารจัดการได้ครบ 360 องศา
3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อการศึกษาเรื่อง การบริหารการจัดการศึกษาภาษาบาลีศึกษากรณีสำนักเรียน วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม ราชวรมหาวิหาร กรุงเทพมหานคร เท่านั้น ควรทำการวิจัยการบริหารของที่อื่นๆ หรือทำผลการวิจัยของวัดอื่นนำมาเปรียบเทียบเพื่อหาแนวทางที่เป็นมาตรฐานที่ดีในการบริหารต่อไป

บรรณานุกรม

- กนกพร จรินทร์รัตนกร. (2540) . กระบวนการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณาจารย์ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดพระเชตุพน. (2549) . อนุสรณ์งานมอบ
วุฒิบัตร-ประกาศนียบัตรศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์หน้าวัดพระเชตุพน.
กรุงเทพฯ: สหธรรมิก จำกัด.
- พระราชวชิรดิลก. (2543) . กระบวนการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก
ธรรม เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(การบริหารการศึกษา).
นนทบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สโรช รัตนมาศ และคณะ. (2540) . สภาพการบริหารการศึกษาของผู้จัดการ/ครูใหญ่โรงเรียน
พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ของจังหวัดน่าน. การศึกษาค้นคว้าแบบอิสระปริญญา
ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วัดพระเชตุพน. (2545) . ระเบียบวัดพระเชตุพนว่าด้วยการบริหารวัดพระเชตุพน พ.ศ. 2545.
กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- _____ . (2545) . หอสมุดสมเด็จพระ ว. ผ. ต. . กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง
จำกัด มหาชน.